

Nove muzikalije.

I.

Pobožni vzdih, latinska maša za sopran, alt, tenor in bas z dodanim sprem-
ljevanjem na orgljah. Uglasbil † Avgust Armin Leban, c. k. učitelj na vad-
nici v Gorici. Delo I. Cena 1 goldinar. Na svetlo dal in založil Janko Leban. —
Natisnila Klein in Kovač (Eger). V Ljubljani. 1885.

Maša ima tudi jednak naslov v talijanskem in nemškem jeziku. Pred-
govor v omenjenih treh jezikih se tako glasi: „Pričujočo mašo je uglasbil
pokojni moj brat, ko je bil malo čez dvajset let star. Takrat je imela še
slovenski tekst. Pozneje jo je pridno pilil in popravljal ter jo poslal na
to „Glasbeni Matici“, katera je izrekla, da je maša izvrstna ter namenila
skladatelju častno diplomu.

Po bratovi prerani smrti sem izročil mašo v pregled strokovnjakom,
tako n. pr. Mugnoneju v Gorici, Bianchiniju in Cremaschiju v Trstu, Fr.
Kuhaču v Zagrebu, Danilu Fajglju v Tolminu. Vsi ti odlični glasbeniki
so imeli za to mašo mnogo hvale ter so me navdušili v to, da jo danes
izročam javnosti. Obliko sem ji pustil neizpremenjeno, namreč tako, ka-
keršno ji je dal skladatelj sam, malo časa predno je umrl. Želim, da slavno
občinstvo to muzikalno delo v življenja cvetu umršega skladatelja veselo
vzprejme.

V Lokvi (Corgnale), meseca januarja 1885.

Janko Leban, ljudski učitelj.“

Kakor je iz predgovora razvidno, ima omenjena maša dovolj pripo-
ročil, in bilo bi jo odveč omenjati, da si ne bi štel v dolžnost o tem Le-
banovem najboljšem delu še posebe izpregovoriti.

Težavno je ocenjevati muzikalno delo skladatelja, kateremu ni bilo
usojeno v teku kratkega življenja podati svetu mnogo svojih glasbotvorov,
iz katerih bi se bil odseval sam; težavno tudi zato, ako se pomisli, da
so se celó glasbeni prvaki v kritiki motili: glasoviti skladatelj Schicht
imenoval je n. pr. Beethovna „muzikalno svinjo“. J. Schaul, za Mozarta
znamenit kritik v Stuttgartu, je Andréjeve skladbe našel za 100% boljše
nego Mozartove; prve je imenoval naravne, mikavne, a poslednje zmešane,
pretirane. Haendel je o Glucku rekel: „Gluck umeje skladbo toliko, ko-
likor moj kuhar“. Beethoven pa se je z glasovito Mozartovo opero „Don
Juan“ šalil. Qulibischeff je o heroični Beethovnovi simfoniji rekel, da je
zmešana studija sicer talentiranega, a nezrelega idijota. —

Mogoče je torej pravično oceniti glasbotvor onemu, ki je zmožen
sorodnega spisati, ali pa se popolnoma utopiti v duha skladateljevega. Ker

pa se ne drznem trditi, da bi imel jaz omenjene zmožnosti, moram omeniti, da je moja ocena gledé tega dela subjektivna, naslanjajoča se na mnogoletna izkustva v glasbi.

Oziroma harmonizacije v ti maši sem trdil že prej, da je na kacic mestih naravnost drzna, a po vsem pravilna ter kaže, s kakšno lahkoto je Avgust Leban premagaval harmonične zapreke brez škode lepoglasja; ali dodati mi je ti trditvi še to, da so muzikalni motivi razvrščeni v vsi maši logično-formalno. To jasno spričuje, da skladatelj ni po navadi nekaterih skladateljev napisal kópo motivov zaporedoma v celoto, marveč je jedno misel znal utemeljiti, zdaljšati in razviti. Zato pa je tudi ta maša kakor bi Nemeč rekel: „aus einem Guss“. Táko postopanje je v kompoziciji prevažno; znak je, da ima dotični skladatelj resničen muzikalen čut, podprt po rezultatu teoretičnih studij.

Nadalje je pisana ta maša v narodno-cerkvenem duhu, ali drugače rečeno: skladatelj se je poslužil vseh dovoljenih moderno-harmoničnih oblik, privilegajočih se melodijozni skladbi. Prav zato pa se nahajajo tu pa tam harmonični postopi, ki utegnejo na prvi pogled osupniti, a to je le navidezno. Semkaj prištevam nenavadni postop terckvart-akorda v seksto; dalje pomanjkanje kvarte v kvartsekst-akordu in postop terckvart-akorda v posledujoči kvintsekst-akord. Ker ti akordi, oziroma njih presledki niso bili mišljeni v dvojnem kontrapunktu oktave, smatrati je njih pomen kot harmonična masa, ki se pravilno razvezuje. Harmonija pa je dan danes toliko razvita, da smemo glasbeniki imenovati naš vek z muzikalno harmonijo nasičen. Ni čudo torej, da se je pokojni skladatelj posluževal v obilni meri bogatega harmoničnega zaklada. To kaže, da je bil sam znamenit harmonik.

Obširni deli te maše so brez monotonije izredno karakteristično sestavljeni. Da se pevci ne utrudijo, preskrbel je vestni skladatelj s tem, da je na kritičnih mestih postavil solo pa priličnih odmorov. Spremljevanje je petju analožno; vzdržuje pa menzuracijo in tonaliteto pevsko z vezanimi, orgljam primernimi akordi. Pozná se, da je pokojni Avgust bil ob jednom zveden organist, ker je izvzimši početnih taktov „Benedictusa“, ki so pisani v klavirskem zlogu, pisal instrumentu prikladno.

Skladba je torej jako zanimiva. V skupnosti se bo glasila mogočno-impozantno in ne motim se, ako trdim, da je prava slovesnica — poleg tega pa ne težka.

Naj si torej vsakdo, komur je mari za lepo, umetno-melodijozno glasbo, omisli to znamenito delo. Prepričan sem, da bode ž njim zadovoljen. Cena obširni kompoziciji je neslišano nizka. 25 strani prečne oblike v veliki osmerki se za 1 gld. ne udobí nikjer!

II.

Udom svojim je „Glasbena Matica“ poslala za leto 1884. naslednje kompozicije :

- a) K Tebi srca povzdignimo! Maša druga za moški zbor, uglasbil Anton Nedved. Tiskala Engelmann in Mühlberg v Lipsiji. Cena?

Ta maša je mene srčno oveselila. Glasba v nji svedoči, da jo je spisal mojster, ki teorijo glasbe temeljito umeje, poleg tega pa svoje misli in čute peresu izročča v taki obliki, da postane kompozicija êterske lepote. Pa to ni še vse! V ti maši je vsak posamezni del toliko karakterističen, da more količkaj več poslušalec, tudi ako ne umeje teksta, takoj razsoditi, je li Kyrie, Gloria i. t. d. Čestitam torej vrlemu skladatelju na ti maši. —

Da pa maša pokaže svoje lepote, treba, da se tako poje, kakor g. skladatelj želi. Zahteva se v to svrhu vrlih pevcev in maša mora biti, predno se predava, od skušnje tako rekoč še gorka.

V 26. taktu Agnusa pri besedah „vžili mi“ nahaja se nenaravni kvintni postop med II. tenorom in II. basom. Znano mi je, da je postop čiste kvinte v zvečšanem kvintsekst-akordu pravilen, da pa je ta postop pri kvintsekst-akordu, izvirajočem iz postranskega sept-akorda II. skalne stopinje dovoljen, nisem še nikjer čital. To je malenkost, a za kvintnega lovca recept. G. skladatelj bo znal to razjasniti. 4. takt Agnusa ima nepravilen naglas besede *milosti*, mesto *milosti*. Ker tu pada zlog *lo* na „thesis“, poudarek taktov, treba tu tekst izpremeniti. G. Skladatelj naj mi teh opazk, ki se tičejo malenkosti in krasni kompoziciji ne škodujejo, nikar ne jemlje v zlo.

- b) D a r i l o. Besede M. Vilharjeve. Samospjev za srednji ženski ali moški glas spremljan s klavirjem, uglasbil Anton Nedved. Musikaliendruckerei von Jos. Eberle et Comp. Wien, Seideng. 7. Cena?

O ti skladbi moramo trditi, da je g. skladatelju melodija naravnost iz nebes padla. Naj bi se napisalo še sto melodij na ta tekst, težko bi katera prvo le približno dosegla. Nepotrebno se mi zdi še kaj več o ti skladbi pisati, ker sem si v svesti, da bo postala narodna, kakor tudi je narodu iz srca vzeta.

- c) S l o v ó. Pesem Boris-Miranova. Uglasbil za moški zbor in tenor-solo ter poklonil slavnemu Zpêvackemu spolku na Dunaji Anton Nedved. Tisk? Cena?

To je veličasten zbor, v katerem je pokazal vrli skladatelj dobri del svoje moči. Zato pa kompozicija ni lahka, kakor bi bilo soditi. Močnim in dobro urjenim zborom pa bode „Slovó“ biser, s katerim se morejo ponašati.

- d) Osem napevov za moške glasove zložil Ant. Foerster. Zvezek XIII. natisnili J. Blaznikovi dediči. Cena?

To delo našega slavnega glasbenika priča, da se v vseh strokah glasbe čuti domačega. Da pa njegova glasba ni vsakdanja hrana, to je umeti. Foersterjeva glasba je to, kar ima biti: je zdrava, tečna hrana; zatorej pa ne ugaja

takoj ušesu, navajenemu sentimentalne glasbe. Polagoma še le spozna pokvarjeni ukus, kaj nam g. Foerster ponuja. Ker so napevi namenjeni izurjenim pevskim močem, zato pa so tudi precèj težki; a premagati se bodo dale težave s pridnostjo. Trud se izplača izvrstno.

e) Pozdrav iz daljave. Parafraza za klavir zložil Hrabroslav Volarič. Op. 2. Tiskala Engelmann in Mühlberg v Lipsiji. Cena?

Kakor je bil skladatelj „Venec napevov delo I.“ radostno vzprejet, tako in še bolj zadostno bo posegel vsakdo, ki se bavi s klavirsko glasbo, po ti lepi skladbi. Ker mi je znan izredni talent tovarišev, moram povedati, da bi na polji glasbe mnogo obetajočega mladega moža rajši videl na poti glasbenega izobraževanja nego v sedanjem stanu; ne da bi sovražil njegov stan, v katerem sem sam osivel, marveč zato, ker se bojim, da bi se redki talent ne utopil v borbi za vsakdanji siromašni učiteljski kruh. Koliko muzikalno nadarjenih mož imajo Slovenci! Da bi se pač hoteli naši merodajniki kaj zanje pobriniti! A žalibog se glasba, ta najiminitnejša, človeka najbolj blažeča umetnost pri nas popolnoma prezira! — To je znamenje časa, v katerem pu hli realizem tako predrzno razpenja peroti svoje.

Pa bodi si temu, kakor hoče. Vrli skladatelj naj se ne dá odvrniti iz pota, katerega je nastopil. Dasiravno mu bode nebeška glasbena umetnost mnogokrat v nasledkih rodila zeleno zavist, rumeno sumničenje in modro preziranje, tolažila ga bode vendar v težavnih urah, katerih je bornemu učitelju toliko usojenih. — Naj pomisli, da so se morali udje slavnega glasbenega triumvirata, Mozart, Haydn in Beethoven trdo boriti za svoj obstanek. Naj dalje pomisli, da bi nam bil Schubert, prvak pesemske glasbe, zapustil mnogo več svojih glasbenih zakladov, ako bi si bil mogel toliko prihraniti od svoje preborne podučiteljske plače, da bi si bil kupil potrebnega papirja. — Ker tega ni imel, primoran je bil po smeteh iskati papirnatih ostan- kov, na katere je strmečemu svetu napisal mnogo svojih neumrljivih, večno lepih napevov. — A kolo časa se naglo zavrtí: prav Schubertu, ki je mnogokrat močil svoj suhi kruh s solzami bridkega pomanjkanja, stavijo hvaležni potomci spomenike, ki veljajo tisoči. Saj to vse se je dogodilo v stoletji, kateremu bode konec stoprav v 15. letih. — Čas je, da končam svojo jeremi- jadno tripelfugo polno disonanc po vzgledu Albrechtsbergerjevem s kratko kadenco brez Bachovega filozofičnega, v neskončnost trajajočega orgelpunkta s sklepno fermato. Saj vse nič ne pomaga. Torej basta in k stvari nazaj!

Prijetna nada me navdaja, da nam bo g. Volarič podal še mnogo svojih umotvorov, polnih duhovite fantazije. Kratko omenim o njegovem op. II. to, da bi bil jaz v 9. taktu sekstole v basu drugače postavil. Tako le: bas v nižji oktavi *es, hes, es, g, hes, es, g*, itd. S tem bi bil uveden tako zvani osti- nato v basu, ki se mnogo lepše sliši, nego li če vsakemu postopu melodije

po basu dá akordski pomen. V 9. taktu, v družem udarci, naj se izpremeni tiskovna pomota *hes* v *as*.

Slovenec pa, ki se radi ponašamo z rodoljubno požrtvovalnostjo, živo na srce polagam dolžnost, naj „Glasbeni Matici“ krepko sežejo pod roke; — sicer nas bo prihodnost ostro obsodila. —

III.

Mi vstajamo! Besede Gorazdove. Za moški zbor uglasbil in „Slovenskemu pevskeemu društvu v Ptuji“ poklonil dr. B. Ipavec.

Ta napev našega vrlega in priljubljenega skladatelja stoji na čelu II. številke „Ljubljanskega Zvona“ t. I.

Kako izvrstno je skladatelj pogodil intencijo pesnikovo, hočem s sledečim pojasniti: „Mi vstajamo! mi vstajamo“. Besede znači krepak unisono, kateremu se pridruži v 4. udarci I. takta ločitev glasov v znamenje, da stojimo vsi za jednega, jeden za vse. „In vas je strah“. Trepetajoč *amoll* s posledujočim krivim izvodom v *f dur*, v označenje *strah ú*. „Pokaj tako hrumite! Slovana se bojite“? Dotičnih taktov glasba izraža vprašanje, kakeršnega stavi razjarjen človek nasprotniku. Kar vprašajo I. tenori v 5. taktu (šibki mladeniči), to dostavlja po imitaciji v enakih glasovih število krepkih mož 6. takta v basu. *H, a, h, g*; in zopet *h, a, h, g*. „Teži vam dušo hudo vest in vest vam stiska jezno pest.“ Tu glasba izraža črva hude vesti v vrlo dobro pogojenem ritmičnem jednoglasji. „Bojite se osvete od množice neštete“ — je krasen izraz polifonije, značujoče število nasprotujočih si strank. „Mi vstajamo.“ Žugajoč *fortissimo*! „In vas je strah.“ Bojazljiv *pianissimo*. „Mi vstajamo.“ Zavednost! „Mi vstajamo.“ Samosvest. „In vas je strah.“ Istinita boječnost.

Iz tega kratkega pojasnila, katerega bo podpisal vsak zveden glasbenik, sklepati je, da imamo opraviti s kratkim, a intencijo pesnikovo jako natančno izražujočim napevom. Mari ni to najboljša pohvala skladatelju? Naj bi nadarjeni skladatelj Slovenec podaril še mnogo takih skladeb, ne gledé na kričače, ki vpijejo o pomanjkanji slovanskih skladeb in ne vedó povedati, iz kakšnih molekulov obstojí njih domišljevana slovanska glasba. Kako hvaležni bi mi Slovenci bili takim domišljjakom, ko bi nam izumeli kopo slovanskih intervalov, iz katerih bi nastali slovenski akordi pripravní za slovensko glasbo. Dotlé pa bodemo potrpeti morali z glasbo, kakeršno navdihuje naših skladateljev um in slovanski čút.

Danilo Fajgelj.

